

Radovan Ivančević

Nives K. K. – Pariz, dvadeset godina kasnije

Nives Kavurić-Kurtović po drugi put se predstavlja u Parizu. Prvi put, na V. bijenalu mladih 1967, dobila je Grand Prix. Danas, dvadeset godina kasnije, umjesno je postaviti pitanje: je li sud stroge pariške kritike, osim ocjene trenutnog dometa, značio ujedno uočavanje potencijalne kreativne energije koja će ga opravdati i u budućnosti? Na provjeri su, dakle, uzajamno i Nives i Pariz.

(Homage tom prvom predstavljanju tri su slike na izložbi; s njima se pokušava samo ukazati na sličnosti i razlike mlade i zrele umjetnice.)

Mislimo da procjena kritike nije baš površna, ni slučajna. Ni tada, kao ni danas, Nives nije bila samo najbolja među jednakima: bila je i ostala izuzetna, zrelija među mladima, tragičnija među odraslima. Tražeći onaj »krug kredom«, liniju odvajanja kojom se umjetnik ograđuje u svom duhu i djelu kao jedinka od (zlih duhova) svijeta koji ga okružuje, čini mi se da je upravo komponenta tragičnog poimanja svijeta demarkacijska linija slikarstva K. - K. Ali ne literarno manifestacijska tragična vizija svijeta, kakve nisu rijetke u suvremenoj umjetnosti, nego subjektivna i autentična, izrasla iz istinskog života i duboko ukorijenjena u intimnoj biografiji djetinjstva autorice.

Ne upotrebljavam sintagmu »krug kredom« isprazno, nego asocijativno, upućujući na gestu: jer, kao što u Gogoljevoj noveli »Kralj duhova«, opsjednuti povlači krug kredom oko sebe klečeći na zemlji, da bi se obranio od zlih duhova (koje ujedno izaziva), tako i Nives čitavog života slika klečeći na podu. Već sama akcija njenog slikanja iskazuje potrebu da odvoji vlastiti krug (naslikanog svijeta) od stvarnog svijeta koji nas okružuje. Ali je jasno da je taj vanjski hrana unutrašnjem. Međutim, ne zaboravimo, jednako tako zagledani odozgo u vlastiti svijet koji stvaraju – slikaju i djeca. I ta je druga komponenta prisutna u njenom slikarstvu. Nipošto kao naivnost, nego kao trajna začuđenost, avantura istraživanja, izmišljanje svijeta iznova, kao kinetička i dinamička komponenta slikarskog čina svojstvena djeci. Autentična je Nivesina gesta – produžetak misli.

Iz takvog načina slikanja proizlazi da predmeti i likovi nemaju težinu, a u kompoziciji i organizaciji slike, iako postoji »gore i dolje«, nije prisutna »sila teže« (kao u slikama koje su koncipirane na vertikalno postav-

ljenoj plohi) već je dominantna sila uzgona koja pokreće rast linije i vitalna snaga koja potiče na organsko izrastanje oblika na površini slike. Kontinuirani tok svijesti materijalizira se kao neprekinuti slijed oblika koji se trajno metamorfoziraju.

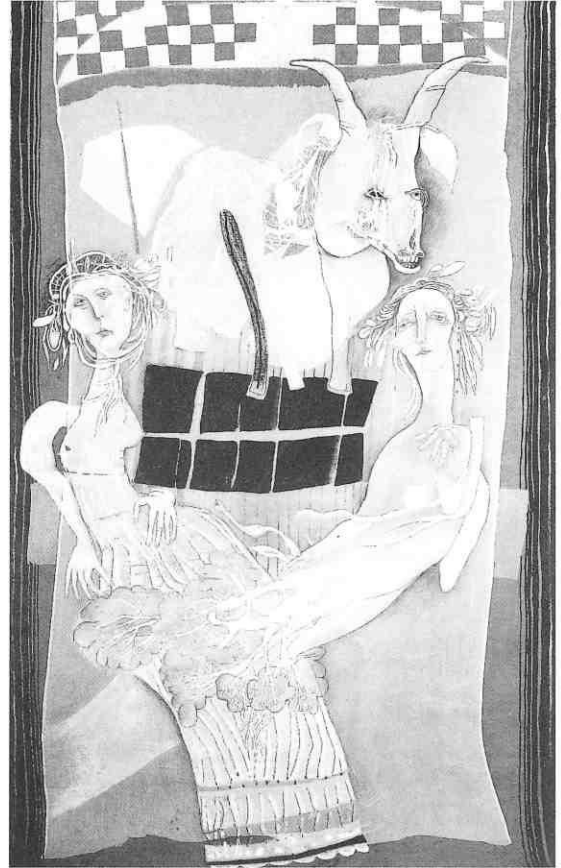
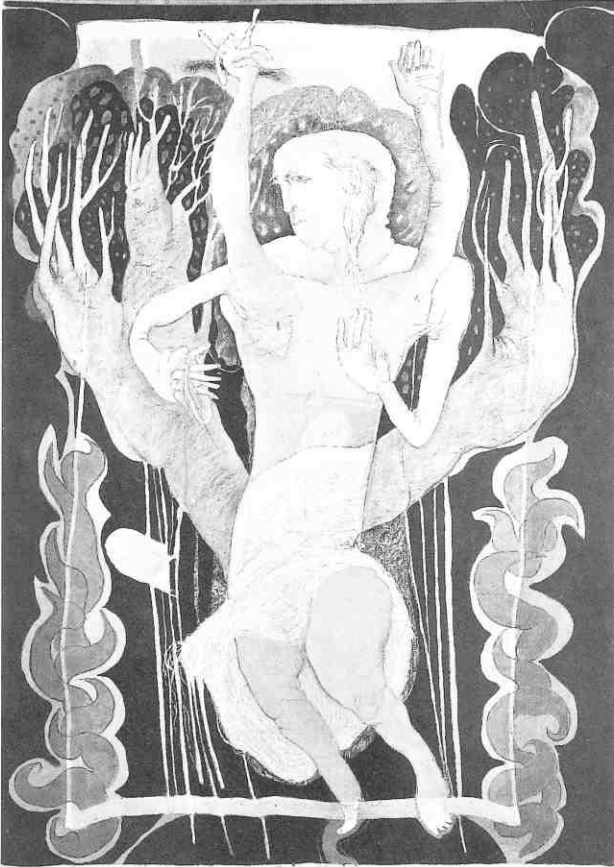
Doživljaj toka i kontinuiteta, u slijedu Heraklitovog »panta rhei« (sve teče), toliko je dominantan u duhu Nives K.-K. da se često iskazuje njenom averzijom prema rubu slike – jer on znači prekid, granicu – pa stoga na njenim slikama oblici često »cure« preko ruba, a linije kao povijuše prelaze s platna i obuhvaćaju okvir.

U njenom slikarstvu, kao u malo kojem, očiglednom postaje istina da svaki pravi slikar slika, zapravo, čitavog života jednu jedinu neprekinutu sliku, a samo se platna pred njim (kod Nives pod njom) smjenjuju. Oposesija tim kontinuitetom rezultirala je jedinstvenim pothvatom Nives da naslika jednu jedinu sliku-rolu – dugu šezdesetak metara, kojom je obuhvatila čitavu zidnu površinu Umjetničkog paviljona u Zagrebu (1982). Gledalac je imao realnu mogućnost da se osvrne u slikaričinom horizontu. Sadržajno, to je jedna od najintimnijih i ujedno najmonumentalnijih panorama ljudskih sudbina i slutnji u našem stoljeću.

Komunicirajući s gledaocem ne samo ikonički, nego i verbalno, tekstovima simboličkog značenja, koje upisuje na gotovo sve svoje slike, Nives je i to djelo kreativno imenovala i definirala: *Zarolani život ili Rola (rolada) življenja*. O nužnosti verbalnog kazivanja, kao komplementarnog ikoničkom, najbolje je rekla sama: *ne pišem zato da naljutim pjesnike, već zato da preživim*.

Autoričinom užasavanju i otporu protiv prekida organskog rasta slike treba pripisati i njenu invenciju platna koja nisu – po višestoljetnoj tradiciji slikarstva – napeta na drveni okvir i jasno omeđena ostrim bridom, nego nehajno odrezana slobodno vise. Te »prostirke« posljednja su ostvarenja Nives K.-K. i one su izložene u jugoslavenskoj galeriji KIC-a u Parizu. Nives ih je nazvala *Prostirke za bespuće sna, bez spavača*.

Trajna kreativna pretvorba fragmentirane slike svijeta, pri čemu realnost i san imaju istu vrijednost, – »od istoga su tkanja život nam i snovi«

(Shakespeare) – njihovo kontinuirano stapanje i pretapanje, s ljudskim likom kao izvoristem i utokom sadržaj je Nivesina slikarstva. Iako nije ovisna o klasičnoj estetici proporcije i poretka, ni o antropomorfnj samodopadnosti, pojam o čovjeku koji nam pruža Nives nedopadljiva je slika, ali bliža poeziji nego drami; balada o vječnom traženju i nenalaženju, o težnji za spajanjem i trajnom rastakanju.

Ali, naravno, sa svim što smo rekli i što bismo još mogli reći, ne iskazujemo ono bitno: neizrecivi realitet slike, kao slike svijesti, a ne odraz svijeta. Kada bi to bilo moguće izreći, slikarstvo nam ne bi ni trebalo.

Ostajemo, dakle, samo na naznakama, a jasno je da će svatko na svoj način pokušati da to slikarstvo, ma koliko individualno, ujedno smjesti u koordinate vremena, kojem dubinski doista i pripada. Nesumnjivo je da se ono kreće u sferi slobode koju su suvremenom umjetniku pripremili svi prethodni slikari modernoga evropskog slikarstva, naročito nadrealističkog i dadaističkog kruga. A treba napomenuti, da je u hrvatskom slikarstvu, kojem pripada Nives, nadrealistička komponenta mnogo manje zastupljena nego u nekim drugim jugoslavenskim sredinama.

Ali uz »uputu za gledanje« Nivesinih slika, osim spomenute nužnosti da se »čitaju« kao tok, a ne lome u duhu na dijelove koji se onda montiraju (što vrijedi za dug niz drugih suvremenih slika), istakao bih i drugu odrednicu: bez obzira na veličinu formata, treba ih uvijek promatrati kao sustav lančano povezanih malih mikrokozmosa, jer se tek tako otkriva

ukupna visina dometa u djelu ove slikarice. Dok, naime, slikar i nadrealističke metode kazivanja često žure da saopće sadržaj, pa ponekad zanemaruju slikarske vijednosti, Nives bojom, jednako kao i suptilnim miješanjem i korištenjem najrazličitijih materijala (hommage kubistima i dadaistima) koje upliće u »tkanje snova« svojih slika – ostvaruje minijature čudesne ljepote. Konačno, upoznavanje s Nives danas, u trenutku njene nesumnjivo pune slikarske zrelosti, za parišku likovnu javnost značit će ne samo susret s jednim individualnim umjetnikom, nego i jednu novu vizuru na jugoslavensko slikarstvo. Podnoseći tradicionalnu sudbinu malih nacija i perifernih sredina, jugoslavenska umjetnost je u svijetu prikazana parcijalno i neadekvatno. Uz najglasnije komercijalno reklamiranje jugoslavenske naive, prodrlo je još samo nekoliko imena naših suvremenih kipara i slikara.

Mogućnost pomnijeg upoznavanja s nekoliko odabranih djela iz posljednjeg ciklusa »prostirki« Nives K.K., mislim da će biti dovoljna da u svijesti pariške likovne publike i kritike obogati još jednim imenom malu antologiju jugoslavenskih slikara, koji pripadaju svjetskoj umjetnosti.

Tekst uz pozivnicu pročitao na otvaranju zbirke »NIVES K.-K. – VINGT ANS APRÈS« u izložbenom prostoru u Kulturno-informativnom centru u Parizu, 27. IV 1989.

